

(...)

– Te si crteže i poruke ostavljao tati na grobu dok si bio mali – prošapće sestra dok je on tupo gledao. – Ja sam ih kupila za tobom jer me je bilo strah kaj će ljudi u selu misliti o tebi. Nisam htjela da te se boje, iako si i mami i meni bio jako čudan nakon kaj je tata umro. Čudno dijete i bok. Ma kurac, nisi mi bio čudan, bilo me je strah tebe i bilo me strah za tebe. Imao si, koliko ono, šest godina i znao si mene ili mamu iz čista mira pitati bismo li te voljele da znamo da si učinio nešto uistinu strašno. Ili bi me pitao tiho, da mama ne čuje, bih li ja s tobom išla otkopavati grobove. Dijete od šest godina. Često si razgovarao sam sa sobom. Jednom sam ušla u sobu, a ti si stajao nasred svoje sobe i gledao u najmračniji kut stropa i govorio si jedva razumljivo, napola na nekom čudnom jeziku. Sjećam se da si govorio neke riječi... undal, brokesto, safuntteo... a onda si klimao i smijao se. Kad si shvatio da te gledam, pogledao si prema stropu i rekao tome nekome da sam ti ja sestra i “neka me ne diraju”. Onda je počelo još bolesnije. Prestao si jesti, sve ti se gadilo, bojao si se ostati sam kod kuće, bojao si se izaći na dvorište, a nisi nam htio reći čega te to toliko strah. Pišao si u krevet, i u školi si se popišao u gaće. Jednom sam se usred noći probudila jer sam skužila da je netko u mojoj sobi i vidjela da si to ti. Stajao si u pidžami pokraj mojega kreveta, drhturio si od zime, plakao i šaptao “tu su, našli su me”. Znalo bi ti biti bolje na par dana, pa bi onda odjednom mama našla modrice i ogrebotine po rebrima i leđima, kao da te je netko izudarao, a ti nisi htio reći tko. Znao si baciti kamen na susjeda, pljunuti na prolaznika, paliti i sakrivati stvari. I uvijek bi se uvjerljivo kleo da to nisi ti učinio. Da ne znaš tko je, ali da nisi ti. Jednom sam te vidjela kako bacaš kamenje na trešnju u našem dvorištu i udaraš je nogama i rukama dok si nisi napravio otvorene rane na koži. Pitala sam te koja ti je pička materina, a ti si naposljetku rekao da si ljut jer ti je mama bacila neku drvenu kutiju u smeće, i da radije tučeš drvo jer se bojiš da mami nešto ne napraviš. Bježao si od kuće, ni toga se ne sjećaš? Usred zime su te našli kraj Mure, skoro smrznutog. Imao si na sebi pidžamu i jaknu. Pa si onda poslije pobjegao u šumu. To je bilo onda kad su ti amputirali prste. Toga se valjda sjećaš? Kad si bio u bolnici dva tjedna, i upalu pluća si dobio?

Matija ju je gledao netremice.

– Ti si to zbrisao i gotovo. A mi smo se usrale za tebe. Već je izgledalo da bude te socijalna služba uzela, jer su ljudi u selu počeli govoriti. Onda ti se malo smirilo, na par godina. A poslije... Kad su počela samoubojstva, jedno za drugim, se toga sjećaš? Jebote... ti si stalno bio blizu nekoga tko bi se kasnije ubio. Ajde ti sad objasni ljudima na selu da je to samo slučajnost. A čini mi se da smo i mama i ja bile malo... skeptične. Jebi ga, nemreš shvatiti kaj se događa dok se malo ne odmakneš od svega toga. Zbog tebe smo se odselili, ne zato jer je mama našla posel u Zagrebu, nego jer nisi imao ni jednoga prijatelja i sve si se više povlačio u sebe. Od tebe su svi bježali.

Matija je jedva disao. Sestra nastavi, još šapćući:

– Koliko ja kopčam pisanje, nisi ti počeo pisati u srednjoj školi. Jedino autentično kaj si napisao bilo je ranije, kad si bio klinac. Ti si kasnije bio vješt u tome svemu jer si naučio lagati o onome čega se ni sam nisi volio sjetiti. Stara i ja smo tu bile jednako krive. Kad god bi ti izmislio nekaj čime si zamijenio ono kaj se stvarno događalo, mi smo samo potvrđivale i

klimale i smiješile se. Sve ovo kaj si napisao, te kratke priče i taj roman, sve je to fino, ali to je nusproizvod činjenice da si ti morao smisliti neko sasvim drugo djetinjstvo od onoga kojega si zaista proživio. Samo te molim, shvati da tvojoj opsesiji pisanjem neće biti kraj niti ako napišeš sto priča s kojima ćeš biti sretan i zadovoljan. Nije pisanje to za čime čezneš, sigurna sam.

(...)

Tih sam dana čitao naglas baš sve što sam vidio – natpise na začinima, reklame, osmrtnice, deklaracije na šamponima i deterdžentima, automobilske registracije i titlove (barem one koji su se na ekranu zadržali dovoljno dugo). Prekidao bih mučne šutnje u kući spelujući “r-a-d-e-n-s-k-a radenska” “d-i-v-k-a divka” “v-a-r-i-k-i-n-a varikina”. Ponekad bih dohvatio i neku knjigu s police. Nije me zanimalo o čemu je knjiga nego kakve riječi u njoj pišu i mogu li posegnuti u njih. Volio sam taj novi svijet i sada sam stvari s natpisom, bile to etikete, knjige, trgovine ili cisterne, gledao drukčije, kao da u njihovim nevidljivim džepovima na mene čekaju – objašnjenja, upute, smisao i istina. Znao sam da ću se moći sakriti u te džepove koji su na sve strane visjeli iz stvari, a nekako sam slutio i da ću ih i sam moći puniti obećanjima. Raj sam si tih dana zamišljao kao nepregledno prostranstvo golemih niša u savršeno bijelom prostoru u koje ulaze sretni čitači, tražeći nova sjećanja i nova poznanstva, kako to čine pomalo usamljeni ljudi, znao sam to iako sam još bio mali.

Što se mene tiče, čeznuo sam za prijateljstvom i možda samim time otvorio džep u koji se ono moglo upisati, samo sebe obećati. Tih sam dana naime stekao dva zaista neobična poznanstva, onakva kakva obilježje život. Prvi sam ih puta ugledao jedne od onih zimskih večeri koje ponekad znaju zalutati u kasnu jesen, kada se više ništa ne vidi sasvim jasno i kada sam kao i uvijek pratio kako baka tjera kokoši na spavanje. Bila je pogrbljena (mislio sam da je i kao dijete bila takva sve dok nisam vidio crno-bijelu fotografiju na kojoj se drži uspravno kao breza) i sporo se kretala, ali je s velikom i glasnom živosti tjerala koke na spavanje u kokošinjac. Vikala je:

– Hešto! Pujto! Beš tam! Hešto! Pujto! Kam te vrog nese! – i pljeskala svojim čvorastim zgužvanim rukama. Te sam večeri konačno vidio od čega tako mahnito bježe. Čim je naime baka prvi puta glasno viknula “Hešto!”, iz mraka između svinjca i štaglja iskoči stvor ne mnogo veći od ovećeg psa, hodao je na dvije noge i oslanjao se jednom šakom o zemlju. Drugom je rukom neprestano popravljao preveliki kaput čiji su mu rukavi prekrivali ruke i vukli se po zemlji. Brisao je prljavštinu sa zemlje. Na stopalima je umjesto čizama imao zavezane bakine bijele kuhinjske krpe s plavo izvezenim izrekama “Objed skuhan sav u šali – al će mužić da ga hvali” i “Kuharice manje zbori da ti ručak ne zagori”. Na glavi je imao starinski škrlak kakvoga je nosio Dejanov djed a u licu je, koliko sam tada mogao vidjeti, bio nalik dobrohotnoj svinji. Sitnim je očima neprestano naizmjenice namigivao, slinave nosnice skupljale su se i otvarale. Pogled na vanjštinu tog rila neobjašnjivo je podsjećao na ono kako sam si zamišljao ljigavu unutrašnjost noseva normalnih živih bića. Čim je iskočio iz mraka,

pojuri na sve tri za kokošima i stade ih gurati nogama i bacati rukama te se one razbježe prema kokošinju.

Za one koje su odskakale u suprotnom smjeru pobrinulo se biće koje je iskočilo iz mraka između kukurušnjaka i starih zaprežnih kola čim je baka viknula “Pujto!”. Bio je nešto niži i širi od Hešto, na sebi je imao kabanicu boje kestena s kapuljačom preko glave koja je završavala u visokom šiljku. Glava kao da mu je bila pretrpana s dva golema zelenkasta mrežasta oka kakva imaju muhe mesarke, a noge su mu bile bose. Jedno mu je stopalo bilo gotovo dvostruko veće od drugog i kad je hodao izgledalo je kao da ono želi ići u suprotnom smjeru. No, nije se činilo da mu to predstavlja problem, jer se vrlo živahno kotrljao prema svakoj kokoši koja se opirala kokošinju. Njih su dvojica hitro pospremila sve kokoši, a baka zatvori drvena vrata kokošinja. Smijao sam se i glasno pljeskao, a oni se zagrlje i naklone kao mužikaši. Što sam glasnije pljeskao, oni su se niže naklanjali, sve dok i jedan i drugi nisu čelom uronili u blato. Pogledaše jedan drugog, a Pujto prdne. Morao sam se rukom držati za pimpek da se ne upišam u gaće od smijeha. Baka se nije obazirala ni na njih ni na mene, samo je produžila prema kući i promrmljala “prosnete kokoši”. Čim su to čuli, Hešto i Pujto nestanu svaki u svoj mrak. Baka doda:

– Hodi, idemo ti napravimo kakao.

Krenuo sam za njom, sretan jer sam znao da ću tu dvojicu mangupa opet vidjeti. Te sam noći ostao spavati kod bake i jedva dočekaو jutro. Kad sam se probudio, pojeo sam preko volje krišku kruha s putrom i soli i jedno jaje na oko i izjurio iz kuće u dvorište puno magle. Dođem do ograđenoga dijela i prošapćem “Hešto. Pujto.”, no ništa se nije dogodilo. “Hešto! Pujto!”, ponovim nešto glasnije. Ušao sam kroz žičanu ogradu među kokoši i čučnuo da vidim odakle su njih dvojica bila iskočila. Iz polumraka su me gledale jedne male, svinjske oči i jedne oči kao u goleme muhe mesarke.

– Najte se bojati, hodite vum!

I njih dvojica polako i plaho izađu na svjetlo. Pujto je vrtio svoje ogromno stopalo i gledao u blato, a Hešto je bezuspješno pokušavao stajati na dvije noge i poravnavao rukave velikoga kaputa.

– No, kaj vas je ve sram, pa fčera ste bili tak helavi – rekao sam, a Pujto pljesne rukama, popne se Heštou na leđa te ovaj mahnito potrči u krug. Kokoši su se preplašile i podivljale u oblaku perja. Hešto otrči dva ili tri kruga te padne u blato, a za njim i Pujto. Nasmijao sam se i zapljeskao. Pujto reče, gledajući u stranu:

– Nas nišči osim tvoje bake ne pozove kaj došli vum, a i ona samo duk treja kokoše tirate.

– Mij joj radi pumoremo – doda Hešto – ale smo većijno časa f kmice. – Govorili su drugačije nego ljudi u selu, često su zavlačili kratke riječi, a duge kratili. Jezikom i grlom su jako naglašavali “r” i lijeno zavijali kada bi izgovarali “a” ili “o”. “Nos” su izgovarali kao “naus”, a “dom” kao “daum”. No, mogao sam ih dobro razumjeti jer su se povremeno trudili govoriti tako da ih razumijem. Već sam vidio kako slažemo flotu brodova i kako ih učim čitati.

– Fala – reče Pujto pomalo žalosno – fala ka si nas pozvo, mi nemremo vum s kmice ako nas nešči ne pozove.

Itekako sam dobro zapamtio što mi je rekao.

(...)

Sljedećega jutra, dok sam pio kakao a mama je pakirala pekmez u staklenke, s terase se začuo bakin glas. Mama je izašla, čuo sam samo djeliće bakina glasnog i drhtavog unjkanja koji su mi otkrivali

da je po noći nešto došlo i poklalo pet ili šest kokoši. Bilo je krvi na bijelom perju, ležale su u govnama svojih prijateljica. Sjećam se da je zrak oko toga mjesta bio suh i vruć iako je bilo maglovito, u zraku i po ogradi još je visjelo paperje. Baka je jednu po jednu mrtvu kokoš podragala i spremila u drvenu kutiju za jabuke. Navečer toga dana, kad smo sjedili u bakinoj kuhinji i u tišini ispijali čaj, ispred ograde se zaustavio naš bivši auto iz kojega je izašao brkati čovjek u trapericama. Kroz prozor sam gledao kako utrpava kutiju s mrtvim kokošima u prtljažnik, vraća se do bake i daje joj novce. Baka je od svežnja novaca u džep pregače stavila jednu novčanicu, a ostatak dala mami.

Znao sam da Hešto i Pujto stoje iza toga. Nisam ih trebao pozvati iz mraka. Jedva sam čekao jutro, maštao sam kako ću ih tući šakama i nogama, dok opet ne pognu glave. Ujutro sam slagao mami da ću prije predškolske skoknuti do bake, da mi je drugarica rekla neka donesem suvenir sa školjkama iz Primoštena jer neka djeca nikada u životu nisu bila na moru, pa nisu vidjela školjke. Istina je bila da se baki nisam ni javio nego sam produžio ravno prema kokošinju. Odbacio sam torbu na travu.

– Hešto! Pujto! – viknuh glasno. Morao sam svoj poziv ponoviti još nekoliko puta prije no što su se pojavili iz mraka.

– Kaje to bilo s kokošaj? – upitam ljutito. – Vi dva ste ih morali pazite! De ste bili?

Njih dvojica se pogledaju, Pujto se iskesi i prosikće:

– Tou smo bile, nigdi drugdi.

– Očeš još? Jo ti ih ve odma zakolem. Nesi si ih f svojo hižo, v rit si ih purini či so ti kokoši boljše od nas – nasmije se Hešto.

Zacrnjelo mi se pred očima, zaletio sam se svom snagom na manjega. Zgrabio sam ga, proklizao po blatu na koljenima i htio mu zariti cijelu šaku u njegovo ogromno zeleno oko. Prekinulo me u grlu kad sam iz neposredne blizine spazio da iz njegovih usta umjesto jezika izlazi snop debelih ružičastih crva koji su se naglo pružali, skupljajući se i šireći, prema mojim očima. Odgurnuo sam ga, okrenuo se prema drugome i svom ga snagom nogom tresnuo u glavu. Pao sam na leđa, a on se otkotrljao prema staroj konjskoj zaprezi. Ustao je,

jednim me skokom dohvatio po ruci i otrgnuo komad tkanine veličine maramice s jakne. Kroz kaput su mu iz laktova izašla dva golemo nokta kojima je u trzajima zamahivao prema mojoj glavi. Kod drugoga zamaha umalo me promašio, ali me ogrebao po licu, od uha sve do brade. Koračao sam unatrag i htio s leđa otvoriti vrata žičane ograde. Nisam mogao pronaći polugu.

– Prosnete kokoši! Prosnete kokoši! – vikao sam. Njih dvojica uvijek su nestala u tami kada bi baka izgovorila to.

– Bole bi ti bilo ka si nas nigdor nej pozvo vum z kmice – reče Pujto.

Konačno sam otvorio vrata, izašao, zatvorio ih i naslonio se na njih svom težinom. Gledali smo se kroz žicu.

– Kaj si mislijo ka z nami moreš delati kaj očes? Ka nas moreš hititi vum s hiže? Ve buš vidijo kaj je pekel. Ve buš vidijo kaj je črna mater zemla. Mij bumo ti pokazali.

– Kaj očete od mene? – upitao sam, bezuspješno hvatajući zrak.

– Tau kaj mi očemo nam nemreš dati. Tau si mij saumi zememo – reče Hešto i iskesi se. – Prvo bumo zaklali druge kokoši, onda bumo ti bako zaklali. Z nožom bumo jo spikali, f hrbet. Vujčija i jegovo ženo, jim bumo gluave fkrej odsekali dok bodo spali. Tje bumo ti mamu vužgali. Poljali bomo jo z benzijnom i vužgali.

– Se štere imaš rad bumo ti zeli, a tebe bumo ustavili za kraj. Živijo buš saum f hiži i saki šteri bude dojšo k tebi, i jega bumo zaklali – nadoda Pujto i pljesne rukama.

– Reko bom vas, najte misliti ka nem – htio sam povikati, ali je iz moga grla izlazio samo očajan šapat.

– Komo boš nas reko? – upita Pujto s nadmenim smiješkom.

– Pa tebi već nišči nikaj ne verje, semaj si već lago.

– Dojšo bo moj tata i... – nisam znao nastaviti, pa sam potrganim rukavom obrisao suze. Osim suza, obrisao sam i krv s lica.

– Tvoj tata nebre dojt. Nebreš nam lagati. Znuoš tij de ti je tata? Ne znaš. Ali mij znuamo.

Pomislio sam da će me iz pakosti mučiti, no Pujto je jedva dočekao da mi otkrije.

– Tvojega tatija imajo svečolari, gori v šumi, v bregaj. Ideš po jega? – reče. Teturali su po blatu od smijeha.

– Svečari ne postojijo. Niti murske deklice ne postojijo. Ja sem bio doli pre Muri, v pol noči i nej su se pokazale! Ne postojijo! – rekao sam iako nisam bio siguran u to.